

*Veileder for arbeidet med
tidlig innsats og individuelt tilpasset og likeverdig tilbud*

Tiltaksmodellen for barnehagene i Drangedal kommune

Om modellen

DEL 1: Fasene i modellen

DEL 2: Skjemaer og maler

DEL 3: Kartlegginger og andre ressurser

Innhold

Tiltaksmodellen for barnehagene i Drangedal kommune.....	1
Innledning.....	3
Om modellen.....	3
Tiltaksmodellen sees i sammenheng med:	3
Handlingsveilederen for Bedre tverrfaglig innsats (BTI)	3
Veilederen spesialpedagogisk hjelp	3
Viktige begreper å kjenne til og viktige premisser for arbeid med tiltaksmodellen	3
DEL 1 De ulike fasene i Tiltaksmodellen.....	7
Fase 1 Når man er bekymret for barnets utvikling (Individ) Når man er bekymret for en gruppe (Systemnivå).....	7
Fase 2 Saken løftes inn i FFB.....	8
Fase 3 Henvisning til PPT	9
DEL 2 Skjemaer ligger for seg til Tiltaksmodellen.....	10
DEL 3 Kartlegginger og undersøkelser.....	11
Hensikt med kartlegging?	11
Hva kan kartlegging være?	11
Observasjon i barnehagen.....	12
Screening og testing av barnehagebarn.....	13
Vedlegg:.....	14
1.BARNETS SPRÅKHISTORIE.....	14
2.TILTAK FOR FØRSKOLEBARN SOM STAMMER.....	15

Innledning

Det er et overordnet mål å videreutvikle kvaliteten i barnehager slik at alle barn får oppleve å lære, leke, utvikle seg og mestre i inkluderende fellesskap. Kvalitet på det ordinære tilbudet kan gi mindre behov for særskilte ordninger for enkeltbarn. Skal kvaliteten bli bedre, er kultur, kunnskap, kompetanse og kapasitet sentrale faktorer. Alle barnehager og skoler skal arbeide for å utvikle en kultur for inkludering og tidlig innsats.

Meld.St 6 (2019-2020) Tett på

Denne veilederen med tiltaksmodellen er utarbeidet for at barnehagene i Drangedal kommune skal få en mer systematisk, forutsigbar og tilnærmet lik praksis i arbeidet med tidlig innsats og det individuelle tilpassede og likeverdige tilbudet.

Om modellen

Tiltaksmodellen beskriver de ulike fasene i arbeidet med tidlig innsats og individuelt tilpasset og likeverdig tilbud frem til PP-tjenesten mottar henvisning om sakkyndig vurdering.

Modellen bidrar til at:

- barn får oppfylt sine rettigheter etter Barnehageloven
- det skapes en felles forståelse og et felles språk knyttet til saksgang
- barnehagene i kommunen utvikler felles profesjonsfaglige arbeidsrutiner (organisasjonsutvikling og kultur-bygging)
- kvalitetssikring av samarbeidet mellom barnehage, hjem og PP-tjenesten
- det tverrfaglige samarbeidet rundt barn og unge ivaretas
- oppgaver og ansvar for de ulike aktørene klargjøres

Tiltaksmodellen sees i sammenheng med:

Handlingsveilederen for Bedre tverrfaglig innsats (BTI)

<https://drangedal.bedreinnsats.no/bti-veileder/>

Veilederen spesialpedagogisk hjelp

Kapittel 1. Retten til spesialpedagogisk hjelp og Kapittel 4. Bekymringsfasen – fase1: [Veilederen Spesialpedagogisk hjelp \(udir.no\)](#)

Viktige begreper å kjenne til og viktige premisser for arbeid med tiltaksmodellen

Normalitetsbegrepet: Det normale og gjennomsnittlige blir målestokken man skal sammenligne seg med. Hva om barnet viser seg å falle litt utenfor et trangt skjema for gjennomsnitt og normalitet?

Kilde: Dr. Philos. Lars Grue

- **Viktige refleksjonsspørsmål:**
 - Hva er normalt og hva er da innenfor eller avvik fra den såkalte normalen?
 - Hvor skal vi sette grensen for normalitet og avvik og hva påvirker vårt syn på hvor grensen går?

- *Hvor vide er rammene for normal-området på vår enhet? Hva kan defineres som «innenfor» en normal atferd og normal utvikling?*

Hva sier forskning om hva et «normalt» barn i barnehagen oppfattes kan være? Hovedresultatet er at det normale barnet er et rasjonelt barn som tenker fornuftig, som kontrollerer følelsene og kroppen sin ved hjelp av sin indre fornøftsstemme. Det viser god orden, har oversikt og kjennskap til forventninger knyttet til normer og struktur, tilpasser seg livet i barnehagen, og det finner sin plass i fellesskapet. Kilde: Doktorgradsstipendiat Liv Mette Strømme, 2019.

Ved innsnevring av normalitetsbegrepet, vil flere barn og elever anses for å ikke passe inn i de ordinære rammene i skolen. Dette er en av flere mulig årsaksforklaring på økning av elever med vedtak om spesialundervisning etter § 5 i Opplæringsloven. Kilde: Førsteamanuensis Karianne Franck

- *Kan man tenke seg dette er overførbart til barnehagene? Barna passer ikke inn i rammene for forventninger?*

Mangfold og gjensidig respekt: Barnehagen skal fremme respekt for menneskeverdet ved å synliggjøre, verdsette og fremme mangfold og gjensidig respekt.

Barnehagen skal bidra til at alle barn føler seg sett og anerkjent for den de er, og synliggjøre den enkeltes plass og verdi i fellesskapet. Kilde: Rammeplan for barnehagene, 2017

Det allmennpedagogiske arbeidet – individuelt og tilpasset tilbud: Barnehagen skal tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet etter barnas behov og forutsetninger, også når noen barn har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre perioder. Barnehagen skal sørge for at barn som trenger ekstra støtte, tidlig får den sosiale, pedagogiske og/eller fysiske tilretteleggingen som er nødvendig for å gi barnet et inkluderende og likeverdig tilbud. Tilretteleggingen skal vurderes underveis og justeres i tråd med barnets behov og utvikling.

Inkludering i barnehagen handler også om tilrettelegging for sosial deltakelse. Barnehagens innhold må formidles på en måte som gjør at ulike barn kan delta ut fra egne behov og forutsetninger. Barnehagens viktigste sosialiseringarena er leken. For noen barn kan tidlig innsats innebære at personalet arbeider særlig målrettet og systematisk - over kortere eller lengre perioder - med å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap. Kilde: Rammeplan for barnehager, 2017

Tidlig innsats: Barnehagen skal sette i gang tiltak og tilpasse det allmennpedagogiske tilbudet (AMP-plan) til et barn med en gang barnet har behov for ekstra støtte i kortere eller lengre periode. Et slikt behov kan oppstå når som helst i førskoleløpet. Dersom tiltak blir satt inn tidlig nok kan det bidra til å forhindre at utfordringer vokser seg større og blir et hinder for barnets utvikling. For noen barn kan tidlig innsats innebære at personalet arbeider særlig målrettet og systematisk – over kortere eller lengre perioder – med å inkludere barnet i meningsfulle fellesskap.

Bedre tverrfaglig innsats (BTI): Dette er en arbeidsmodell som skal sikre at barn og unge får den oppfølgingen og hjelpen de trenger. Den er ment som en orientering og et oppslagsverk for ledere og ansatte innenfor Sektor for kunnskap, mangfold og kultur og Sektor for helse og velferd i Drangedal

kommune som søker tverrfaglig samarbeid i ulike saker. Handlingsveilederen angir hvor saken ligger, videre saksgang, og hvem som har ansvaret.

Den enkelte barnehage skal i sitt arbeid for individuelt tilpasset og likeverdig tilbud benytte tiltaksmodellen. Fasene i tiltaksmodellen harmonerer og tangerer med nivå-tenkningen i handlingsveilederen. Kilde: <https://drangedal.samhandlingsmodell.no/>

Fase 1 i Tiltaksmodellen kan sammenfalle med nivå 0 og 1 i kommunens digitale BTI-veileder.

Fase 2 og 3 i Tiltaksmodellen kan sammenfalle med nivå 2 og 3 i kommunens digitale BTI-veileder.

[BTI-veileder – Drangedal – BTI \(bedreinnnsats.no\)](#)

Nivå 0	Nivå 1	Nivå 2	Nivå 3
Definer undringen for et barn. Del undringen med nærmeste leder, før du eventuelt deler den med foresatte/barnet.	Jobb sammen med foresatte og barn for å finne en løsning. Her blir det i utgangspunktet jobbet innen en enkelt tjeneste/avdeling. Arkivering av dokumentasjon ihht gjeldende rutiner og regelverk.	Jobb i tverrfaglig samarbeid mellom kommunale tjenester, foresatte og barn for å løse utfordringen. Arkivering av dokumentasjon ihht gjeldende rutiner og regelverk.	Jobb i tverrfaglig samarbeid mellom ulike kommunale tjenester, foresatte/barn og henvisne tjenester for å løse utfordringen. Arkivering av dokumentasjon ihht gjeldende rutiner og regelverk.
Trinn 1: Definer undringen for et barn	Trinn 1: Skap felles forståelse	Trinn 1: Samhandlingsmøte – oppstart	Trinn 1: Første møte med aktuell instans
Trinn 2: Del undringen med lederen din	Trinn 2: Iverksette tiltak	Trinn 2: Samhandlingsmøte – planlegg tiltak	Trinn 2: Planlegg tiltak
Trinn 3: Del undringen med foresatte/barnet	Trinn 3: Evalueringsmøte - drøftingsdel	Trinn 3: Iverksett tiltak	Trinn 3: Iverksett koordinerte tiltak
Trinn 4: Grunn til videre oppfølging?	Trinn 4: Evalueringsmøte - beslutning om veien videre	Trinn 4: Evalueringsmøte - drøftingsdel	Trinn 4: Evalueringsmøte - drøftingsdel
Trinn 5: Avslutning		Trinn 5: Evalueringsmøte – beslutning om veien videre	Trinn 5: Evalueringsmøte – beslutning om videre koordinert innsats

Pedagogisk analyse som verktøy: Dette er en tilnæringsmåte til utfordrende situasjoner knyttet til sosial og faglig læring i et systemisk perspektiv. Utfordringene eller situasjoner belyses med ulike perspektiver for å få en god oversikt og innsikt i et barn eller ungdoms utfordring. En ting er å få oversikt, men like viktig er det å **ha systematikk i arbeidet med utfordringen**. Thomas Nordahl (Nordahl, 2014) har utarbeidet et punktvis oppsett som ivaretar en systematisk tilnærming:

- Formulere **problemstilling** (hva er problemet/utfordringen man ønsker å endre)
- **Målformulering** (hvordan skal ønsket endring se ut/være – en fordel å lande på noe som er konkret og målbart)
- **Innhente informasjon** (dette gjøres noe ganger også før man formulerer problemstilling)
 - **Individperspektiv:** Egenskaper knyttet til barnet (individuelle trekk eller kjennetegn, eller eksempelvis diagnoser og/eller familiesituasjonen)
 - **Aktørperspektiv:** Hva sier barnet selv? (Hvordan oppleves situasjonen for han/henne?)
 - **Kontekstperspektiv:** Fokus mot omgivelsene som utfordringen har oppstått i - i barnehagen (barnehagens organisering, barnegruppen og metodikken)

- NB! Unngå «raske» årsaksforklaringer og fordeling av skyld for utfordringen som har oppstått. Dette handler om å hente informasjon fra et nødvendig perspektiv for å kunne finne bedre ut av hvordan ting henger sammen.
- Analyse av opprettholdende faktorer (med utgangspunkt i innhentet informasjon; vurdere **hvilke faktorer som kan være med på å opprettholde situasjonen eller utfordringen/problemet**)
- Utarbeide **strategier og tiltak** (med utgangspunkt i den pedagogiske analysen av opprettholdende faktorer)
- **Gjennomføre tiltak** (tiltakene skal redusere eller fjerne problemet/utfordringen)
- **Evaluering** (hvordan virker iverksatte tiltak – hva har fungert/ikke fungert og hva er grunnen)
- **Revidering?** (hvis tiltak ikke har vært iverksatt eller ikke gitt ønsket resultat, vil det være nødvendig å analysere situasjonen eller utfordringene videre)

Punktene og pedagogisk analyse som verktøy bør også benyttes på systemsaker.

NB! Punktene må ikke sees på som en rigid der de ulike trinnene/punktene *må* inntreffe i rekkefølge. Det viktigste er å vise hvordan en prosess er tenkt å forløpe. Kilde: LP-modellen

Pedagogisk- psykologisk tjeneste (PPT): Alle kommuner og fylkeskommuner skal ha en PP-tjeneste. PP-tjenesten er barnehageeiers sentrale sakkyndige organ. PP-tjenesten har to lovfestede oppgaver

- PP-tjenesten skal sørge for at det blir utarbeidet sakkyndig vurdering når loven krever det.
- Tjenesten skal hjelpe barnehagen i arbeidet med kompetanseutvikling og organisasjonsutvikling for å legge bedre pedagogisk tilpasset tilbud til rette for barn med særlige behov (PP-tjenestens systemrettede arbeid)
 - PPT skal arbeide forebyggende og bidra til tidlig innsats

DEL 1 De ulike fasene i Tiltaksmodellen

Barnehagene følger tiltaksmodellens faser i arbeidet med tidlig innsats og det individuelt tilpassede og likeverdige tilbudet.

Fase 1 Når man er bekymret for barnets utvikling (Individ) Når man er bekymret for en gruppe (Systemnivå)

Fasen kjennetegnes ved at foreldrene eller andre som kjenner barnet/barna, for eksempel ansatte i barnehagen eller helsesøster, er bekymret for utviklingen til barnet/barnegruppen.

Barnehagen må ha rutiner for å fange opp og følge opp bekymringen. Barnehagepersonalet som vurderer at et barn kan ha behov for spesialpedagogisk hjelp bør drøfte dette med styrer, pedagogisk leder og kolleger. Det er viktig å være i tidlig dialog med foreldrene slik at de er innforstått med det arbeidet som blir gjort. I denne fasen får barnet ordinært og individuelt tilpasset og likeverdig tilbud, ikke spesialpedagogisk hjelp. Dette samsvarer med nivå 0 og nivå 1 i handlingsveilederen (BTI). I fase 1 er ikke PP-tjenesten koblet inn for å vurdere det enkelte barn sitt behov. PP-tjenesten kan gi råd og veiledning i det systemrettede arbeidet i barnehagen.

Hva skjer i fase 1?

- Barnehagelærer **reflekterer** med kollegaer om den begynnende bekymringen
 - **Iverksetter eventuelle endringer** for så å vurdere effekt
 - Fortsatt bekymret?
- **Drøft bekymringen med foresatte, i nærmeste TI-team og/eller med nærmeste leder**
Bør foreldrene anmodes om å teste barnets syn og hørsel?
- Barnehagen prøver ut **nye tiltak** gjennom å bruke **skjemaet for drøfting, kartlegging, iverksettelse og evaluering av ulike tiltak (pedagogisk analyse)**
 - Barnehagen utarbeider en AMP-plan
 - Barnehagelærer og nærmeste TI-team - i samarbeid med foresatte - vurderer ved jevnlig mellomrom om tiltakene kan legges bort eller bør fortsette, om de bør endres og/eller om det er behov for ytterligere kartlegginger og undersøkelser. (Eventuelle videreføring av tiltak eller nye tiltak legges inn i AMP-planene). Barnet har også rett til å si sin mening i alt som vedkommer det, og barnets meninger skal vektlegges
 - Evalueringer må inneholde vurderinger om i hvilken grad tiltakene har ført til at barnets situasjon har endret seg.
 - Skjemaet er barnehagens **dokumentasjon** over hva som er gjort og hvilket arbeid som er utført i barnehagen.
 - Enhetens TI-teamet vurderer om det er behov for veiledning fra andre på et systemrettet nivå
- Dersom tiltakene ikke gir fremgang/bedring skal det sendes en tilmelding til Fagforum for barnehagene (FFB) i kommunen. FFB er tverrfaglig; PPT, helsesykepleier og barneverntjenesten deltar. Foreldre må ha gitt sitt samtykke til dette. Da er vi over i fase 2.

Tiltaksmodellens aktuelle skjema og maler: Se s. 10

Fase 2 Saken løftes inn i FFB

Fasen kjennetegnes ved at barnehagelærer(e) over tid har iverksatt tiltak uten at det har gitt ønsket effekt eller progresjon. Tilpasninger og tiltak er dokumentert i skjemaet for drøfting, kartlegging, iverksettelse og evaluering av ulike tiltak. Bekymringen sendes via styrer som en tilmelding til FFB.

FFB er tverrfaglig: Barnehagens ledelse, rådgiver ved sektorkontoret, helsesykepleier, barnevernet og PPT deltar. I tillegg vil barnehagelærer(e) som har levert tilmeldingen delta i møtet når bekymringen drøftes. Barnets foresatte kan også inviteres til å delta.

Barnehagefaglig rådgiver ved sektorkontoret har ansvaret for at det:

- lages en møteplan for FFB-møtene for hvert semester
- senest en uke før møtet sendes ut en sakliste med problemstillinger som skal tas opp

Hva skjer i fase 2?

- Barnehagelærer informerer om saken for FFB
 - Barnehagelærer har med skjemaet «Tilmelding til FFB» og utfylt *Skjema for drøfting, kartlegging, iverksettelse og evaluering av ulike tiltak*
- Medlemmer i FFB skal:
 - Være forberedt på problemstillingene
 - Bidra med eventuelle undersøkende spørsmål, med veiledning og faglig kompetanse/vurderinger
 - Bidra med eventuell ny analyse av opprettholdende faktorer (j.fr. pedagogisk analysemodell)
 - Vurderer om det er hensiktsmessig og/eller nødvendig med ytterligere undersøkelser
 - Ev. foreslår opplegg eller tester som bør tas av barnehagen
 - Det kan vurderes om PPT skal foreta observasjoner*
 - Det avklares om andre deltakere i ressursteamet skal foreta undersøkelser
- FFB skal avklare veien videre:
 - Med bakgrunn i drøftinger vurderes det om barnehagen skal jobbe videre med nye tiltak, nye undersøkelser/kartlegginger eller observasjoner
 - a. Individnivå** - Det avtales en obligatorisk *samtale* med de foresatte, barnehagelærer, PPT og styrer. Målet er at barnet skal få et godt individuelt tilpasset tilbud gjennom det allmennpedagogiske arbeidet. Tiltak og prosess videre i arbeidet klargjøres for foresatte. Barnet har også rett til å si sin mening og bli hørt. (AMP-plan)
 - b. Systemnivå**: Det avtales tiltak på systemnivå
 - Med bakgrunn i drøftinger vurdere om dette skal henvises til PPT, som er fase 3.

Tiltaksmodellens aktuelle skjema og maler: Se s. 10

Fase 3 Henvisning til PPT

Fasen kjennetegnes av at PPT mottar en henvisning. Dersom henvisningen er på individnivå, foretar PPT så en sakkyndig vurdering av om barnet vil kunne få et tilfredsstillende utbytte av individuelt tilpasset tilbud gjennom det allmennpedagogiske arbeidet eller om det er behov for spesialpedagogisk hjelp.

Før en henvisning fra barnehagen til PPT skal saken være drøftet i FFB.

Når barnehagen sender henvisning til PP-tjenesten skal det i tillegg til **henvisningsskjema** (her er det to ulike skjema; individsak eller systemsak legges ved):

- Ved individsak: Skriftlig samtykkeerklæring fra foreldre
- Pedagogisk rapport
- Skjema for drøfting, kartlegging, iverksettelse og evaluering av ulike tiltak
- Eventuelt en utvidet/revidert AMP-plan fra fase 2
- Eventuelt rehenvisningsskjema ved aktive saker som trenger ny sakkyndig vurdering

Tiltaksmodellens aktuelle skjema og maler: Se s. 10

DEL 2 Skjemaer ligger for seg til Tiltaksmodellen

- Fase 1
 - Samtykkeskjema (vi har to utgaver, begge er gode; vårt i word og et i den digitale BTI-veilederen)
 - Barnehage: Skjemaet for drøfting, kartlegging, iverksettelse og evaluering av ulike tiltak
- Fase 2
 - Individ: Tilmelding til FFB med problemstilling og m/samtykke fra foreldre og underskrift styrer
 - Systemsak: Tilmelding til FFB m/underskrift styrer – systemsak
- Fase 3
 - Henvisning til PPT m/samtykke fra foreldre og underskrift styrer – individ
 - Henvisning til PPT m/underskrift ped.leder og styrer – systemsak
 - Eget rehenvisningsskjema ved aktive saker som trenger ny sakkyndig vurdering
 - Pedagogisk rapport

DEL 3 Kartlegginger og undersøkelser

Hensikt med kartlegging?

Formålet med kartlegging av barn er å finne de barna som trenger ekstra hjelp og støtte. Dette kan eksempelvis være i forbindelse med en bekymring rundt progresjon/utvikling og forståelse, og er å identifisere utfordringsområder mer spesifikt **for å kunne sette inn riktige tiltak individuelt.**

Hva kan kartlegging være?

- samtaler og observasjon (eksempelvis barnesamtaler, samtaler med foresatte og drøfting med kollegaer (viktig i pedagogisk analyse))
- bruk av digitale kartleggingsressurser enten i læreverk eller gjennom egne moduler
- bruk av system-dokumentasjon (eksempelvis fraværsregistrering eller logg-føring)
- Eksempler på mulige observasjonsmetoder og screeninger følger på de neste sidene.

De nasjonale kompetansesentrene har mange digitale og faglig kvalitetssikrede ressurser som det anbefales å følge med på, vurdere og bruke. Under er det et utvalg av disse.

[Barnehage | www.statped.no](http://www.statped.no)

<https://www.uis.no/nb/lesesenteret>

[Kartlegging i barnehagen – NAFO \(oslomet.no\)](http://oslomet.no)

<https://www.matematikkcenteret.no/>

<https://www.uis.no/nb/laringsmiljosenteret>

<https://www.udir.no/>

Observasjon i barnehagen

Gode forslag til skjema: <http://ndla.no/nb/node/2090>

Løpende protokoll

Dette ligner mye på loggbok, men her er det sjelden man observerer mer enn noen få barn, gjerne bare ett.

Løpende protokoll regnes av mange som en krevende form for observasjon. Det er vanlig å bestemme seg for et område man skal observere, for eksempel et barns grovmotorikk. Du observerer nøyaktig det barnet gjør, ofte bare i to til tre minutter om gangen., for eksempel hvert 10.minutt.

Dagbok

Dagboken brukes til å skrive ned det som har skjedd i løpet av en dag. Det er lurt å bestemme på forhånd hva man skal observere, men du kan også notere ned det du mener er viktig. Dagboksnotat brukes ofte som forberedelse til foreldresamtaler og andre samtaler om et barn.

Loggbok

Denne kan brukes til å observere enkeltbarn eller grupper med barn. Det kan være en kladdebok der personalet fortløpende noterer ned det som skjer. Det kan også være en perm med et skilleark for hvert barn. Av og til velger man å observere fritt, men ofte kan det være lurt å avgrense observasjonen til bestemte områder. Dersom flere personer skal notere i samme loggbok, må man bli enig om oppbevaring og koding, slik at boken ikke blir liggende tilgjengelig for andre enn dem som jobber i institusjonen.

Aktivitets-skjema

Dette er en metode som egner seg når vi ønsker å finne ut hvor ofte et barn skifter fra en aktivitet til en annen. Gjør vi mange slike observasjoner av det samme barnet i en periode, får vi også et inntrykk av hva barnet liker å holde på med.

En annen måte å bruke aktivitets-skjema på, er ved å lage et skjema som registrerer hvor mange barn som deltar i ulike aktiviteter. Dette kan være et viktig redskap når du skal planlegge aktiviteter for barn.

Det finnes en mengde ulike aktivitets-skjema, fra de helt enkle der du bare krysser av, til mer avanserte.

Sosiometri

Sosiometri er en observasjonsmetode som kan brukes for å undersøke forholdet mellom flere personer i en gruppe. Du kan også registrere hvem som tar kontakt med hverandre uten å bruke ord. For eksempel kan du se om det er barn som ikke blir inkludert i gruppa, altså som ingen kontakter eller snakker til.

Screening og testing av barnehagebarn

Alle med Observasjonssirkel. Observasjon av sosial atferd. Dekker områdene lek, trivsel, språkutvikling, hverdagsaktiviteter, sosio-emosjonell og sansemotorisk utvikling.	1-6 år	Alle
Barnets språkhistorie Spørreskjema til bruk i foreldresamtale for å kartlegge barnets bruk av morsmål. (se kortversjon hentet fra Bamble som vedlegg 1) Samtaleguide om barnets morsmål – Udir samtaleguide-om-barnets-morsmal.pdf (udir.no) Anbefales brukt sammen med Trondhjemsmateriellet	Alle	Minoritets-språklige barn
Nya Sit Språkforståelsestest. Barnet får se tre bilder om gangen, der bildene skiller seg fra hverandre på grammatisk sett vesentlige punkter. Barnet skal peke på det bildet som best passer med det utsagnet testleder sier. Sier noe om barnets evne til å forstå og oppfatte grammatiske nyanser.	3-7 år	Normert for majoritets-språklige barn
Språk 5-6 Screeningtest. For vurdering av språkvansker. Består av tre delprøver: Setningsminne, Ordspenn og Begreper	5-6 år	Normert for majoritets-språklige barn
TRAS Observasjonssirkel. Observasjon av barns språk i daglig samspill. Brukes for å sikre at barn følger aldersadekvat språkutvikling. Observasjonsområder er samspill, kommunikasjon, oppmerksomhet, språkforståelse, språklig bevissthet, uttale, ordproduksjon og setningsproduksjon.	2-5 år	Alle
Trondhjemsmateriellet Kartleggingsprøve for minoritetsspråklige elever. Skal kartlegge barnets ferdigheter i norsk ved skolestart. Tenkt som en veileder for å avgjøre om barnet har behov for særskilt opplæring. Anbefales brukt sammen med Udir`s samtaleguide	5 år	Minoritets-språklige barn
Portage Materialet er et hjelpemiddel tenkt for å hjelpe barn med spesielle behov og deres familier. Opplegget skal tilpasses barnet og familien - ikke omvendt.	0-6 år	Ved spesielle behov
Å by barnet opp til dans(Danseskjema) Observasjonsskjema. Observasjon av tidlig språklig engasjerbarhet, språklig engasjement og fysisk aktivitetsnivå. Skal skape refleksjon over den voksnes rolle i spillet med barnet. Normert. Barnehagene har skjemaene, men mangler veilederen og opplæring i å bruke dette. Anbefalt av logoped vi tidligere kjøpte tjenester fra.	1-6 år	Alle

Vedlegg:**1. BARNETS SPRÅKHISTORIE**

Barnets navn: _____

kjønn: _____

Barnets alder: _____

Født i Norge: Ja Nei I tilfelle nei, hvor mange år har barnet bodd i Norge? _____

1. Morsmål: (elevens førstespråk): _____

2. Nasjonalitet: _____

3. Når begynte barnet å lære norsk? _____

4. Hvilket språk benytter foreldrene i kommunikasjon med barnet?

Far: Norsk Morsmål Begge språk

Mor: Norsk Morsmål Begge språk

5. Hvilket språk bruker barnet i kommunikasjon med foreldrene?

Med mor: Morsmål Norsk Begge språk

Med far: Morsmål Norsk Begge språk

6. I hvilke sammenhenger har barnet brukt norsk?

1. i barnehage: _____ antall år: _____

2. med venner ute: _____ antall år: _____

3. hjemme: _____ antall år: _____

4. i organiserte barneaktiviteter: _____ antall år: _____

7. Har barnet søsken? Ja evt. hvor mange: _____

Nei

8. Dersom søsken:

Hvilket språk bruker barnet i kommunikasjon med søsknene?

Morsmålet Norsk Begge språk

9. Har barnet norskspråklige venner (ettspråklige i norsk)? Ja Nei

10. Dersom barnet har ettspråklige norske venner:

Hvor lenge har barnet hatt norske venner? _____

Utfylt av: _____ Dato: _____

2.TILTAK FOR FØRSKOLEBARN SOM STAMMER

Tiltak for førskolebarn som stammer

Hovedhensikten er at barnet skal oppleve det som meningsfullt, hensiktsmessig og positivt å kommunisere med andre. Man ønsker at barnet prater mye/fritt uavhengig av i hvilken grad det stammer. Tiltak som barnehage og foresatte kan rette mot førskolebarnet som stammer er:

- Vær en god talemødel: Snakk langsomt. Modeller en rolig, lett, uanstrengt og langsom tale. Dette gjøres i alle situasjoner, selv om det kanskje er aller lettest å gjennomføre i situasjoner som høytlesing eller fortellestund.
- Legg inn korte pauser i din egen tale rettet til barnet.
- Ta deg god tid til å lytte til barnet.
- Vis at du konsentrerer deg og ser på barnet når han/hun snakker.
- Snakk etter tur. Vektlegg å vente på tur og lytte til hverandre. Unngå å avbryte den som snakker. Da får man en god dialog.
- Tilrettelegg for et godt talemiljø. Reduser store krav til barnets tale. Særlig har spørsmål krav i seg. Husk at hvorfor-spørsmål er spesielt vanskelige å svare på. Det er mer verdifullt å undre seg sammen, enn å stille mange spørsmål.
- Snakk enkelt. Unngå lange setninger med innviklet språk.
- La barnet snakke mest mulig på eget initiativ.
- Vis at du selv ikke alltid prater perfekt. Gjenta småord av og til når du selv snakker. Repeter gjerne enstavelsesord i begynnelsen av en setning. Gjør det svært mykt og langsomt. Du blir da en talemødel det er mulig å nærme seg.
- Fokuser på innholdet i barnets tale, framfor måten barnet prater på. Gi barnet ros for innholdet.